

OPINIA PUBLICZNA A WYMIAR SPRAWIEDLIWOŚCI W SZWAJCARII – W ŚWIETLE WYNIKÓW PRZEPROWADZONYCH BADAŃ

Wprowadzenie

Opinia publiczna jest jednym z czynników mających wpływ na reformę prawa karnego, przytaczanych w uzasadnieniach do projektów kodeksów karnych. Jak w wielu innych dziedzinach polityki społecznej, opinia ta żywo interesuje się problematyką zwalczania czy też ograniczania przestępczości. Wynika to najczęściej z doświadczeń własnych, obserwacji środowisk społecznych, w których żyją ludzie, a także z informacji dostarczonych przez środki masowego przekazu, dla których zdarzenia przestępcze stanowią od dawna przedmiot sensacyjnych anonsów lub opinii, jakie znakomicie podnoszą zainteresowanie odbiorców tych wiadomości, przyczyniając się do wzrostu popularności określonych mass mediów. Wiadomo też, że doświadczenia poszczególnych obywateli w zakresie przestępczości lub informowanie o przypadkach przestępstw przez środki przekazu² (których nie wolno lekceważyć), często nie idą w parze z próbą ich racjonalnego interpretowania, co wymagałoby odwołania się do wiedzy naukowej.³

1 Magdalena Perkowska, Uniwersytet w Białymstoku.

2 Por. H.J. Schneider, *Zysk z przestępstwa*, Warszawa 1992.

3 A. Szymanowska, T. Szymanowski, *Opinia społeczna w Polsce o niektórych patologicznych zachowaniach kontrowersyjnych, przestępstwach i środkach kontroli prawnokarnej*, Warszawa 1996, s. 13.

Opinię publiczną można zdefiniować jako zbiór indywidualnych opinii określonej grupy społecznej na dany temat lub jako wyrażenie sposobu postrzegania określonego zjawiska przez społeczeństwo lub jego część. Oczywistym sposobem „zmierzenia” owego postrzegania jest analiza wyników badań opinii publicznej przeprowadzonych na reprezentatywnej grupie społecznej. Reprezentatywność grupy społecznej jest konieczna, aby można było odnieść wyniki badań do całego społeczeństwa.

Cel, przedmiot oraz zakres badań

Przeprowadzone badanie opinii publicznej w Szwajcarii w 2000 roku, pod kierownictwem prof. André Kuhna (Uniwersytet w Lozannie), w ramach grantu badawczego, miało na celu porównanie stopnia surowości kar wymierzanych przez zawodowych sędziów z oczekiwaniami społecznymi w tym zakresie, tj. zbadanie czy społeczeństwo oczekuje wymierzenia kar mniej lub bardziej surowych, niż te, które są orzekane przez niezawisłe sądy.

Postawiono cztery następujące hipotezy:

- Surowość sędziów i społeczeństwa zależy od płci respondentów;
- Surowość sędziów i społeczeństwa zależy od wieku respondentów;
- Surowość sędziów i społeczeństwa zależy od miejsca zamieszkania respondentów;
- Kary oczekiwane przez społeczeństwo są surowsze, niż te, wymierzone przez zawodowych sędziów;

Pierwszą grupę respondentów stanowili sędziowie w liczbie 290⁴ (68 kobiet, 215 mężczyzn, w 7 ankietach respondent nie określił własnej

4 W 2000 roku w Szwajcarii aktywnych zawodowo było 1360 sędziów specjalności karnej, rozślano 681 kwestionariuszy, z których zostało wypełnionych 290. Przyczynami odmowy udziału w ankiecie były głównie brak szczegółowych danych niezbędnych do wydania orzeczenia oraz brak możliwości przesłuchania.

plci), w tym 219 z niemieckojęzycznej części kraju, 64 z części francuskojęzycznej oraz 7 z części włoskojęzycznej. Ze względu na niską liczbę włoskojęzycznych sędziów, respondentów podzielono geograficznie na „Szwajcarię łacińską” oraz „Szwajcarię niemieckojęzyczną”. Średnia wieku wyniosła około 50 lat, mężczyźni 51 lat, kobiety 48,5. Badanie przeprowadzono poprzez rozesłanie ankiet.

Drugą grupę respondentów stanowiło 606 przedstawicieli społeczeństwa, 287 pochodzących z niemieckojęzycznej części kraju, 319 pochodzących z części francuskojęzycznej. 48,3% respondentów zamieszkiwało miasta powyżej 100 000 mieszkańców, 32,5% miejscowości od 3 000 do 100 000 mieszkańców, natomiast 19,1% mniejsze miejscowości. 83% respondentów posiadało obywatelstwo szwajcarskie (w tym 25 podwójne obywatelstwo), 17% respondentów nie posiadało obywatelstwa szwajcarskiego. 19,1% respondentów zadeklarowało pravicową orientację polityczną, 14% orientację centrową, 28,4% lewicową, natomiast 36% nie identyfikuje się z żadną orientacją polityczną. Badanie polegające na zadaniu tych samych pytań co sędziom, zostało przeprowadzone telefonicznie za pomocą procedury CATI (Computer Assisted Telephone Interviewing).

Ankieta polegała na przedstawieniu 4 przypadków, w których podano: okoliczności popełnienia czynu zabronionego, dane osobopoznawcze dotyczące sprawy, informacje nt. przeszłości kryminalnej sprawcy, informacje nt. ewentualnych ofiar i wpływu przestępstwa na ich dalsze życie.

Kazus A: W 1999 sprawca dopuścił się występku polegającego na przekroczeniu prędkości na autostradzie o 112 km/h powyżej dopuszczalnego maksimum, sprawca był trzeźwy. Sprawca był uprzednio karany za przestępstwa w ruchu drogowym, ostatnio został skazany w 1995 r. na karę 2 miesięcy pozbawienia wolności, z tymczasowym zawieszeniem jej wykonania na 2 lata.

Kazus B: Włamywacz multirecydywista (w ujęciu kryminologicznym) dopuścił się kradzieży z włamaniem do osiedlowych pralni, zabierając z automatów służących do przyjmowania opłat za pranie pieniądze w łącznej kwocie 120 CHF (ok. 300 PLN), powodując przy tym uszkodzenie mienia o wartości 8 000 CHF (ok. 20 000 PLN). Ponadto,

usiłował dokonać kradzieży z włamaniem do domu jednorodzinnego, a w trakcie przesłuchania przyznał się do wymuszenia od sprzedawcy kiosku 400 CHF (ok. 1 000 PLN) poprzez groźbę zarażenia wirusem HIV. Sprawca był już prawomocnie skazany za 8 różnych przestępstw, m.in. kradzież samochodu, handel narkotykami oraz kilka kradzieży z włamaniem.

Kazus C: Sprawca dopuszcza się zgwałcenia młodej kobiety przy pomocy 4 innych mężczyzn. W toku postępowania karnego sprawca stwierdził, że ofiara wyraziła zgodę na stosunek. Sprawca nie współpracował z organami ścigania ani wymiaru sprawiedliwości, nie podał danych pozwalających na zidentyfikowanie pomocników. Biegli psychiatrzy orzekli, że był w pełni poczytalny w momencie popełnienia czynu. W wyniku zgwałcenia kobieta zaszła w ciążę, którą usunęła zgodnie z prawem. Do dnia dzisiejszego ofiara cierpi na zaburzenia psychiczne, będące konsekwencją zgwałcenia.

Kazus D: Pracownik banku przez okres 5 lat regularnie, poprzez skomplikowane operacje finansowe, przelewał na własne konto pieniądze klientów, około 20 000 CHF (ok. 50 000 PLN) miesięcznie. Przez okres 5 lat wszedł w posiadanie 1 000 000 CHF (ok. 2 500 000 PLN). Sprawca nie widnieje w rejestrach karnych, posiada znaczny majątek (dom i kilka samochodów), jest żonaty i ma dwójkę dzieci.⁵

Każdy z respondentów został poproszony o wymierzenie kary sprawcy, według własnego uznania, jak również o podanie celu wymierzonej kary, np. resocjalizacja sprawcy, prewencja ogólna, odizolowanie sprawcy, ukaranie sprawcy, usatysfakcjonowanie ofiary. Respondenci zostali poproszeni o podanie wymierzonej kary w miesiącach oraz o wskazanie w jakiej jednostce czasu pierwotnie wskazali karę. Do analizy zostały wzięte jedynie wymierzone kary pozbawienia wolności, nie brano pod uwagę środków probacyjnych oraz środków karnych.

5 La punitivité et le rôle de l'unité de sanction dans le quantum de la peine Rapport scientifique final présenté au Fonds National Suisse de la Recherche Scientifique sous la direction de André Kuhn avec la collaboration de Aline Jayet et Patrice Villettaz Faculté de droit BFSH 1,1015 Lausanne 2001, s. 44–45.

Wyniki badań

Wysokość kar wymierzonych przez sędziów obrazuje nam ocenę ciężaru gatunkowego poszczególnych czynów zabronionych, których dopuścili się fikcyjni sprawcy. Według sędziów najcięższym przestępstwem było zgwałcenie, kolejnym przywłaszczenie środków pieniężnych, na ostatnim miejscu znalazło się przestępstwo przekroczenia limitu prędkości.

Tabela 1. Kary wymierzone przez zawodowych sędziów oraz przez opinię publiczną

	Kara pozbawienia wolności wymierzona przez sędziów (w miesiącach)	Kara pozbawienia wolności wymierzona przez opinię publiczną (w miesiącach)
Kazus A (kierowca)	6,1	11,9
Kazus B (włamywacz)	11,4	13,6
Kazus C (gwałciciel)	45,2	59,3
Kazus D (bankier)	26,8	20,5

Celem badań było tylko uzyskanie informacji na temat potencjalnie wymierzonych kar pozbawienia wolności. Niektórzy sędziowie wymierzając karę poniżej 18 miesięcy pozbawienia wolności, stosowali również środek probacyjny w postaci warunkowego zawieszenia wykonania kary pozbawienia wolności bądź też wymierzili karę grzywny lub środki karne w postaci świadczenia pieniężnego na rzecz ofiary (w przypadku przestępstwa zgwałcenia), przepadek przedmiotu przestępstwa (w przypadku przekroczenia prędkości oraz przywłaszczenia) czy też przymusowe leczenie lub zakaz prowadzenia pojazdów.

Sędziowie w przypadku przestępstwa zgwałcenia wymierzili karę prawie dwukrotnie większą niż w przypadku sprzeniewierzenia środków pieniężnych, a czterokrotnie wyższą niż w przypadku seryjnego włamywacza.

Z przeprowadzonych badań jednoznacznie wynika, iż opinia publiczna jest bardziej surowa niż sędziowie zawodowi, co w zasadzie nie jest zadziwiające, gdyż znajduje liczne potwierdzenie w literaturze kryminologicznej.⁶ Jednakże zaskakująca jest tolerancja w stosunku do czynu bankiera, który przywłaszczył sobie kwotę przekraczającą jeden milion franków szwajcarskich. Jedynie w tym przypadku opinia publiczna była mniej surowa niż sędziowie zawodowi.

Opinia publiczna klasyfikuje przestępstwa pod względem ciężaru gatunkowego identycznie jak sędziowie zawodowi. Nawet, jeżeli w przypadku kazusu bankiera opinia publiczna oczekuje kary mniej surowej niż sędziowie zawodowi, to według opinii publicznej zgwałcenie jest przestępstwem najcięższym, następnie jest przywłaszczenie dokonane przez bankiera, kolejna jest seria kradzieży z włamaniem, a ostatecznie przekroczenie prędkości.

Z przedstawionych powyżej danych wynika, iż zgwałcenie jest dla społeczeństwa czynem najcięższym (z czynów zaprezentowanych w ankiecie). Jednakże, pomimo znacznej wartości kwoty przywłaszczonej przez bankiera, społeczeństwo uznaje tego sprawcę za osobę godną zaufania, gdyż połowa ankietowanych wymierzyła mu karę poniżej 6 miesięcy pozbawienia wolności. Kara taka wydaje się nieznaczająca w porównaniu do wartości środków pieniężnych, które przywłaszczył (tj. 1 000 000 CHF), jak również w porównaniu do wartości mienia zniszczonego i zawłaszczonego przez seryjnego włamywacza (ok. 8 000 CHF), któremu wymierzono karę jedynie, o ok. 7 miesięcy niższą. Wysoki stopień surowości opinii publicznej w stosunku do włamywacza można wytłumaczyć faktem, iż społeczeństwo czuje się bardziej zagrożone możliwością stania się ofiarą pospolitego przestępstwa kradzieży z włamaniem niż sprzeniewierzenia środków finansowych, które to przestępstwo dotyka przeważnie instytucje finansowe i przedsiębiorstwa⁷. Społeczeństwo szwajcarskie, niestety, nie jest jeszcze świadome, iż przestępczość gospodarcza stanowi poważne zagrożenie.

Porównując średnią wysokość kary wymierzonej przez sędziów, z wysokością kary oczekiwanej przez społeczeństwo stwierdzamy, że społeczeństwo jest nieznacznie bardziej surowe niż zawodowi sędzio-

6 La punitivité et le rôle de l'unité de sanction, *op. cit.*, s. 27 i n.

7 Por. A. Szymanowska, T. Szymanowski, *Opinia społeczna, op. cit.*, s. 14.

wie oczywiście za wyjątkiem kazusu D, w przypadku którego, to sędziowie okazali się bardziej surowi niż opinia publiczna. Takie wyniki badań nie stanowią zaskoczenia, gdyż inne wyniki badań porównujące surowość wymiaru sprawiedliwości oraz społeczeństwa prowadzą do podobnych wniosków. Zadziwiająca jest jednak życzliwość społeczeństwa w stosunku do tzw. przestępcy w białym kołnierzyku.

Ponadto, porównując różnice między wymiarem sprawiedliwości a społeczeństwem, na podstawie zmiennych: płeć, wiek, region zamieszkania, dochodzimy do wniosków, iż istnieją znaczące różnice w przypadku kazusów A, C oraz D (tj. stale społeczeństwo jest bardziej surowe niż sędziowie), natomiast jedynym przypadkiem, w którym społeczeństwo i wymiar sprawiedliwości zgadzają się co do wysokości kary jest kazus B – seryjnego włamywacza.

Jednakże, stwierdzając, iż w przypadku kazusów A, B oraz C opinia publiczna była bardziej surowa niż zawodowi sędziowie, nie można zapomnieć, iż porównujemy średnią wartość kar zaproponowanych przez dwie grupy respondentów. Średnia ta jest z dużej mierze uwarunkowana najwyższymi wartościami kar zaproponowanych przez respondentów w poszczególnych grupach respondentów. W związku z tym należy wspomnieć, iż w przypadkach wszystkich kazusów A, B, C oraz D odpowiednio 66,8%, 59,4%, 50,6% oraz 78,8% respondentów z grupy „opinia publiczna” wskazało kary niższe, niż średnia wartość kar wymierzonych przez zawodowych sędziów. Ponadto, połowa ankietowanych opowiedziała się, za niewymierzaniem kary pozbawienia wolności. Jedyny wyjątek stanowiło w tym przypadku przestępstwo zgwałcenia, gdzie jedynie 11,5% respondentów opowiedziało się za niewymierzaniem kary pozbawienia wolności.

Rozpiętość między wartościami kar orzekanych w poszczególnych przypadkach przez zawodowych sędziów była niewielka, natomiast rozpiętość wartości kar dla poszczególnych kazusów w grupie „opinii publicznej” była bardzo duża. Rozpiętość taka wynika bez wątpienia ze złej znajomości zasad wymiaru kary pozbawienia wolności oraz systemu funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości przez społeczeństwo.⁸

8 A. Kuhn, P. Villettaz, A. Willi-Jayet, F. Willi, *Opinion publique et sévérité des juges: Comparaison entre les peines prononcées par les juges suisses et les sanctions désirées par le public*, *Revue Suisse de Criminologie* 2004, Nr 1, s. 23–27. Podobnie A. Szymanowska, T. Szymanowski, *Opinia społeczna, op. cit.*, s. 13.

Dane przedstawione w Tabeli 2. pozwalają na stwierdzenie, że w większości opinia publiczna jest usatysfakcjonowana karami orzeka- nymi przez zawodowych sędziów, a nawet byłaby usatysfakcjonowana karami mniej surowymi, co jest rezultatem zadziwiającym i nieoczeki- wanym dla autorów badań. W rzeczywistości literatura zajmująca się przedstawionym problemem potwierdza twierdzenie, iż opinia pub- liczna jest bardziej surowa niż zawodowi sędziowie. Jednakże bardziej szczegółowa analiza uzyskanych wyników badań wskazuje, iż nic nie jest tak proste i jasne jakby się mogło wydawać. Właśnie przedstawi- one powyżej wyniki badań wskazują na potrzebę dalszych badań, jesz- cze bardziej szczegółowych.

Tabela 2. Kary oczekiwane przez opinię publiczną w stosunku do kar wymie- rzonych przez zawodowych sędziów

	Kara inna niż pozbawienie wolności	Kara niższa	Kara wyższa
Kazus A (kierowca)	39,9%	26,9%	33,2%
Kazus B (włamywacz)	27,7%	31,7%	40,6%
Kazus C (gwałcieciel)	11,5%	39,1%	49,4%
Kazus D (bankier)	34,4%	44,4%	21,2%

Związki pomiędzy surowością opinii publicznej a surowością wymiaru sprawiedliwości

W celu wykazania związków między stopniem surowości opi- nii publicznej a stopniem surowości wymiaru sprawiedliwości zosta- ły przeprowadzone liczne badania naukowe. Poczynając od badań Van Dijk⁹, który stwierdza, iż istnieje silny związek między opinią pub- liczną, a stopniem surowości kar orzekanych przez sędziów. Logicz- ną konsekwencją takiego stwierdzenia byłaby teza, iż w demokratycz-

9 Por. J.J.M. van Dijk, P. Mayhew, M. Killias, *Experiences of Crime across the World*, Deven- ter (NL)/Boston 1990.

nym kraju opinia publiczna – bądź też ustawodawca – wywiera wpływ na wymiar sprawiedliwości. Jednakże na podstawie stwierdzenia istnienia związku między tymi zjawiskami nie jest możliwe jednoznaczne stwierdzenie, w którą stronę wywierany jest wpływ (tj. czy to opinia publiczna wywiera wpływ na stopień surowości sędziów czy też może stopień surowości kar orzekanych przez sędziów ma wpływ na opinię publiczną). Badania przeprowadzane w tym zakresie podważają twierdzenie o „demokratycznym” wpływie społeczeństwa na wymiar sprawiedliwości. W zasadzie istnieje zbyt mało dowodów uzasadniających powyższe twierdzenie. Inaczej jest w drugim kierunku, tzn. wymiar sprawiedliwości, który nie jest wolny od wpływów politycznych, wywiera wpływ na opinię publiczną¹⁰.

Jednakże to niekoniecznie opinia publiczna wywiera wpływ na wymiar sprawiedliwości (głównie system wymiaru kar), lecz to system wymiaru sprawiedliwości wpływa na opinię publiczną, która dostosowuje się za każdym razem do systemu kar obowiązujących w danym porządku prawnym¹¹. Taki pogląd pozwala na wyjaśnienie różnic między społecznymi oczekiwaniami w stosunku do wymierzanych kar w poszczególnych państwach.

Przyczyny różnic między stopniem surowości wymiaru sprawiedliwości i opinii publicznej

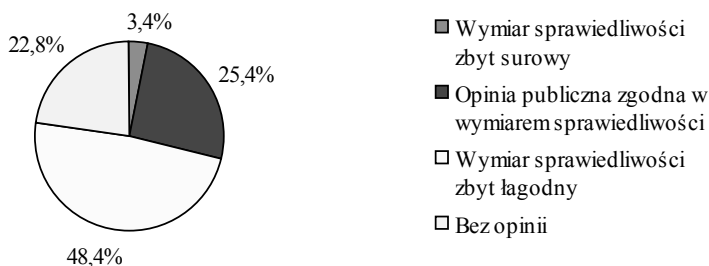
Wyniki badań w przedmiotowym zakresie wykazały, że postawa opinii publicznej zależy, w dużej mierze, od znajomości systemu prawa karnego kraju. Oznacza to, że im bardziej społeczeństwo jest doinformowane tym „mniej surowe” są jego oczekiwania w stosunku do orzekanych kar. Ponadto, im więcej społeczeństwo wie na temat popełnionego czynu zabronionego (tj. okoliczności łagodzących lub zaostrza-

10 Por. K. Beckett, *Political Preoccupation with Crime Leads, Not Follows, Public Opinion, Overcrowded Times* 8/5 (1997a), s. 8–11.

11 M. Killias, *La criminalisation de la vie quotidienne et la politisation du droit pénal*, *Revue de droit suisse* 114/4 (1995), s. 367–458.

jących odpowiedzialność karną etc.), tym bardziej jego oczekiwania są zbliżone do kar wymierzanych przez sędziów.¹²

Wykres 1. Procent osób uważających, że wymiar sprawiedliwości jest zbyt łagodny lub zbyt surowy

Autorzy badań byli również zainteresowani postrzeganiem przez społeczeństwo wyroków wydawanych przez sędziów, tj. czy wyroki te są zbyt surowe czy też może zbyt łagodne. Z przedstawionych na Wykresie 1. wyników badań wynika, iż prawie połowa ankietowanych stwierdziła, iż sędziowie są zbyt łagodni. Jedynie jedna czwarta ankietowanych nie miała zastrzeżeń do surowości wyroków sędziowskich. Zdumiewającym okazał się fakt, że trzy czwarte ankietowanych ma wyrobioną opinie nt. funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości i surowości sędziów, a aż 22,8% nie ma żadnego zdania na ten temat.

Z otrzymanych wyników badań wynika, iż społeczeństwo, które uważa, że sędziowie wydają zbyt łagodne wyroki, w konfrontacji z identycznymi stanami faktycznymi, obrazującymi popełnione czyny zabronione, opowiada się w rzeczywistości za karami łagodniejszymi niż zawodowi sędziowie. W toku analizy wyników badań okazało się, iż respondenci, którzy uważali, że sędziowie są zbyt łagodni, w przypadku 4 kazusów wskazali karę surowszą niż zawodowi sędziowie.

12 Por. M. Hough, J. Roberts, Attitudes to punishment: findings from the British Crime Survey. A Research and Statistics Directorate Report, London 1998, Home Office Research Study 179, s. 2–69; M. Hough, J.V. Roberts, Confidence in Justice: An international review, Londyn 2004, s. 26 i n. Paulin J., Searle W., Knaggs T., Attitudes to Crime and Punishment: A New Zealand Study, Ministry of Justice, Wellington 2003, s. 1–144.

Zdumiewający jest również fakt, że respondenci, którzy nie mieli ugruntowanego żadnego poglądu nt. surowości sędziów, w rezultacie wymierzili kary surowsze niż sędziowie zawodowi i ponadto, najsurowsze ze wszystkich ankietowanych.

Funkcje kary pozbawienia wolności

Na uwagę zasługuje problem funkcji kary pozbawienia wolności w oczach sędziów zawodowych oraz opinii publicznej. Sędziowie zostali poproszeni o sklasyfikowanie funkcji kary pozbawienia wolności, którą wymierzili w trakcie wypełniania ankiety, przypisując każdej z podanych funkcji od 1 do 8 punktów, gdzie 1 oznaczało funkcję priorytetową a 8 funkcję najmniej istotną. Otrzymane wyniki wskazują (patrz Tabela 3.), iż równorzędnie prewencja indywidualna, ukaranie sprawcy oraz resocjalizacja sprawcy stanowią podstawowy cel kary wymierzonej przez zawodowych sędziów. W kolejnej pod względem ważności grupie funkcji znajdują się: uświadomienie sprawcy szkodliwości jego czynu (fr. Conscientisation), prewencja ogólna oraz izolacja sprawcy. Najmniej ważną funkcją kary zostało uznane usatysfakcjonowanie pokrzywdzonego.

Badanie funkcji kary wśród opinii publicznej przebiegało inaczej niż w przypadku sędziów. Ankietowani zostali poproszeni o wskazanie, jaką funkcję, ich zdaniem, powinna spełniać kara pozbawienia wolności (ankietowani nie mieli podanych żadnych odpowiedzi do wyboru).

Tabela 3. Funkcje kary pozbawienia wolności wg sędziów w skali od 1 do 8

Funkcja kary pozbawienia wolności	Sędziowie zawodowi
Prewencja indywidualna	3,28
Ukaranie sprawcy	3,38
Resocjalizacja sprawcy	3,59
Uświadomienie sprawcy szkodliwości czynu (fr. conscientisation)	4,38

Prewencja ogólna	4,49
Izolacja sprawcy	4,96
Usatysfakcjonowanie pokrzywdzonego	5,37

Wśród różnych odpowiedzi najczęściej, bo aż w 38,1% odpowiedzi pojawiała się resocjalizacja sprawcy, poprzedzająca grupę kolejnych celów tj. ochronę społeczeństwa, ukaranie oraz uświadomienie sprawcy zła, które wyrządził – każdą z funkcji z tej grupy wskazało około 20% ankietowanych. Następną wśród najczęściej wskazywanych funkcji kary była prewencja indywidualna, którą wskazało 12,6% ankietowanych. Ostatnią grupę funkcji kary pozbawienia wolności, za którymi opowiedziało się średnio 5% ankietowanych stanowiły: prewencja ogólna, przywrócenie porządku publicznego oraz przywrócenie równowagi społecznej, zakłóconej popełnieniem czynu zabronionego. Interesującym jest, że 2,5% ankietowanych stwierdziło, iż kara pozbawienia wolności nie służy niczemu, a 1% ankietowanych stwierdziło, iż wspomniana kara sprzyja ponownemu popełnianiu przestępstw.

Różnice w tym zakresie, między sędziami zawodowymi a opinią publiczną, wynikają w znacznej mierze z różnych perspektyw postrzegania tego samego zjawiska. Sędziowie biorą pod uwagę wydawane przez nich orzeczenie, natomiast opinia publiczna rozważa wykonanie kary. Funkcje przypisane w rzeczywistości karze pozbawienia wolności są różne. W momencie orzeczenia kary najważniejszą funkcją kary jest prewencja indywidualna, co potwierdzają liczne orzeczenia Trybunału Federalnego,¹³ natomiast w trakcie wykonywania kary pozbawienia wolności najważniejszą rolę odgrywają funkcja resocjalizacyjna oraz naprawienie wszystkich szkód spowodowanych przez przestępstwo na co wskazuje ustawodawca szwajcarski w art. 37 szkk.

Wnioski

Mimo, że istnieją różnice między sędziami (dotyczące wieku, płci, regionu pochodzenia) orzeczone przez nich kary są w miarę jednolite i nie zależą od płci, wieku ani pochodzenia regionalnego sędziego.¹⁴

Zarówno sędziowie jak i społeczeństwo identycznie ocenili wskazane przestępstwa według ich ciężaru gatunkowego, oceniając zgwałcenie jako najcięższe przestępstwo, następnie przywłaszczenie pieniędzy, kradzieże z włamaniem, a na samym końcu przekroczenie limitu prędkości.

Stopień surowości społeczeństwa na pierwszy rzut oka wydaje się zawsze bardzo odbiegać od stopnia wymiaru sprawiedliwości. Jednak w rzeczywistości społeczeństwo oczekuje w większości przypadków kar surowszych, niż te wymierzane przez sędziów. Wynik taki uwarunkowany jest jednak małą liczbą bardzo wysokich kar pozbawienia wolności wśród opinii publicznej, co wpłynęło na średnią wartość kar proponowanych przez tę grupę. Bardziej szczegółowa analiza odpowiedzi wykazała, że jednak większość społeczeństwa oczekiwała kar nawet niższych niż te, orzekane przez sędziów.

Zadziwiającym jest, że społeczeństwo szwajcarskie, tj. społeczeństwo kraju stanowiącego jedno z centrów finansowych Europy (przez co narażone na liczne przestępstwa o charakterze ekonomiczno–finansowym) jest jednak pobłażliwe dla tzw. sprawców w białych kołnierzykach. Zjawisko to można wytłumaczyć brakiem powszechnej świadomości zagrożenia, jakie niesie ze sobą przestępczość gospodarcza oraz faktem, iż społeczeństwo szwajcarskie czuje się bardziej zagrożone pospolitymi przestępstwami, których ofiarą może stać się każdego dnia.

Spoczeństwo szwajcarskie nie różni się od innych, jeżeli porównujemy stopień surowości oraz stopień wykształcenia. Jedna czwarta ankietowanych przyznaje, że nie jest w stanie wymierzyć kary ze

14 A. Kuhn, *L'opinion publique réclame-t-elle des peines plus sévères?*, Materiały z konferencji: *Quelle est la juste durée. Problématique de la privation de liberté de longue durée*, Zurich 21–22 września 2006, s. 8. Inaczej na ten temat: R. Makarowski, *Manipulacje w postępowaniu karnym*, Kraków 2006, s. 165 i n.

względu na niewystarczającą wiedzę z zakresu kar, jednakże w rezultacie ta grupa wymierzyła najsurowsze kary.

W zakresie funkcji kary pozbawienia wolności, co do zasady, istnieje zgodność między opinią publiczną a sędziami zawodowymi, że jej podstawowym celem powinna być resocjalizacja oraz ukaranie sprawcy. W tym miejscu kończy się zgodność obu grup, gdyż praktycy opowiadają się za prewencją indywidualną, a społeczeństwo za izolacją sprawcy.